

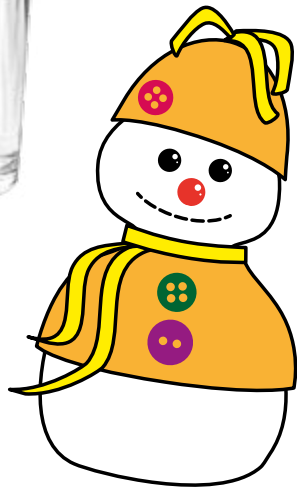
Тема 4

СПІЛЬНОТА

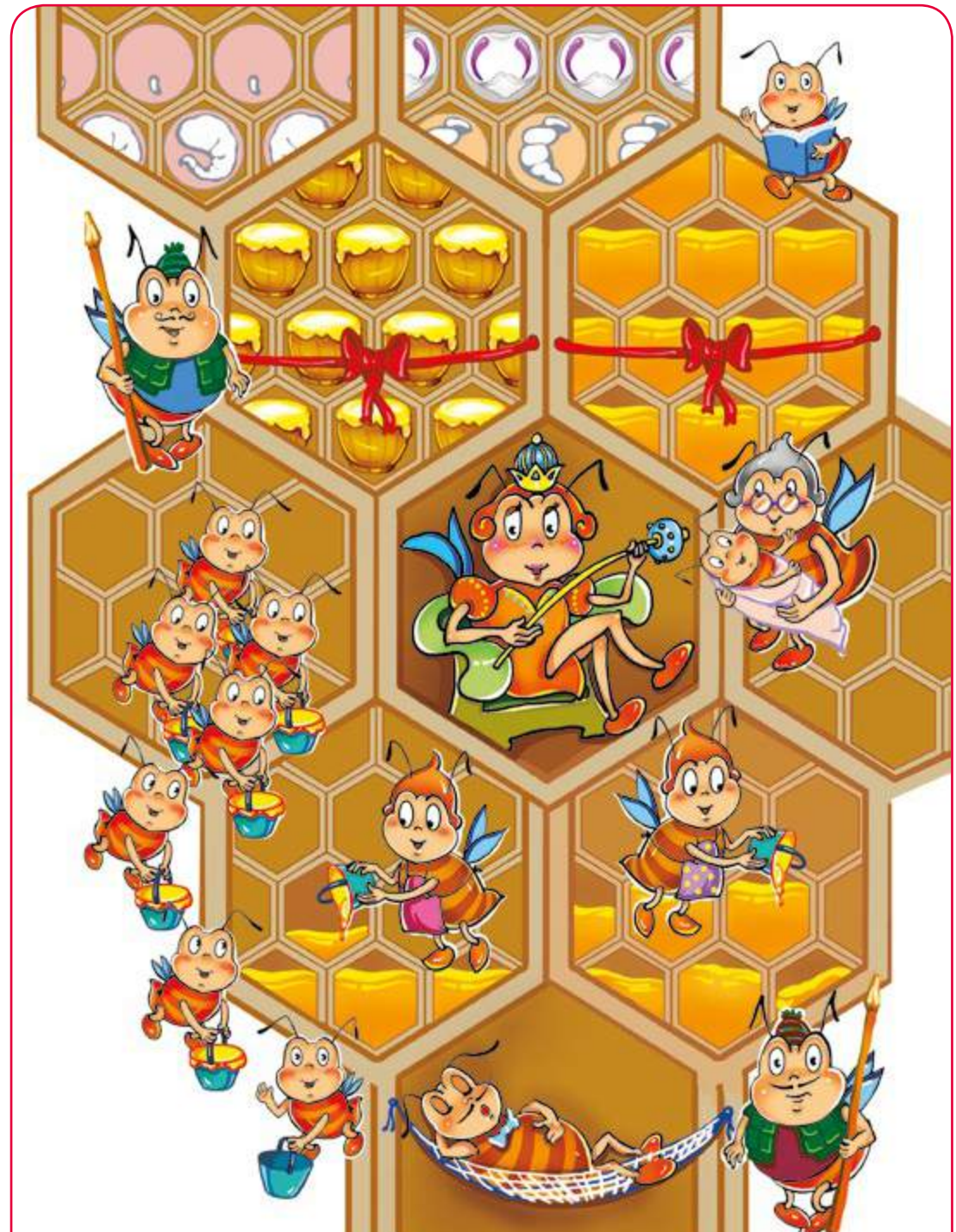
Вивчаючи цю тему, ти:

- ☀ дізнаєшся, як налагоджувати гарні стосунки в колективі й мати багато друзів;
- ☀ дослідити, як твої слова та вчинки впливають на інших;
- ☀ довідаєшся чимало цікавого про життя бджолиної сім'ї;
- ☀ навчишся створювати новорічні прикраси;
- ☀ прочитаєш уривки з "Медової казки" Василя Тибеля.

Василь
Тибель

Читай, вір у себе й люби Україну.
Хай добро буде у тебе в серці,
розум у голові і мужність у душі.

1. Поміркуй, що може об'єднувати істот у **спільноті**. Пригадай різні приклади спільнот.
2. До якої спільноти ти належиш? Обґрунтуй свою відповідь.

Невідомий пахучо-медовий світ

(за твором Василя Тибеля)

Коли маленька бджілка прокинулася в тісній восковій комірчині, їй бракувало повітря. Кімната, яка ще вчора здавалася просторою, тиснула стінами з усіх боків. Бджілка стягнула з себе тяжкий кокон, у якому спала, й спробувала вийти назовні.

Вихід з комірчини закривала воскова кришка. Комашка заходилася гризти, дряпати лапками перешкоду. І от на неї дихнуло новим пахучо-медовим світом, таким загадковим і сповненим таємниць. Тільки-но комашка вибралася на заповнену робочими бджолами вуличку, як на неї налетіла заклопотана тітонька-бджола:

– Ух! Як ти мене налякала! Хіба не знаєш правил руху?

– Пробачте! Як на мене, тут усі бігають, як кому заманеться, – сказала мала бджілка.

– Це лише на перший погляд, насправді ж усі злагоджено виконують свою роботу. Чекай-но, я трохи тебе причепурю! – тітонька Бджуля дістала восковий гребінець, причесала й погладила малу по голові. – Яка ти смішна, вся в рудих крихтах. Як тебе звати?

– Я й не знаю, – розпачливо вимовила бджілка.

– Тоді будеш зватися Рудкою! Ось так!

☀ Який світ відкрився маленькій бджілці, коли вона вибралася зі своєї воскової хатинки? Прочитай.

☀ Чому головна героїня казки отримала саме таке ім'я?

Краще разом чи поодинці?

1. Довідайся, які бджоли живуть в одному вулику.

Матка – відкладає яйця, з яких з'являються на світ усі інші бджоли.

Робоча бджола – виконує всі роботи у вулику.

Трутень – чоловіча особина бджолиної родини.

2. Тітонька Бджуля повідомила Рудці, що всі бджоли – комахи. Які ознаки відрізняють комах від інших тварин? Яких ще комах ти знаєш?
3. Відтвори та прочитай прислів'я. Поясни, як ти його розумієш.

4. Поміркуй і назви справи, які краще виконувати разом, і ті, які – самотійно. Обґрунтуй свою думку.

5. Другокласниця Таміла часто приїжджає на пасіку до свого дідуся. Дівчинці дуже подобається спостерігати за працюючими комахами, і вона вирішила зробити власний рій. Визнач за фотографіями послідовність виготовлення поробки. Зробіть у класі такий самий рій.

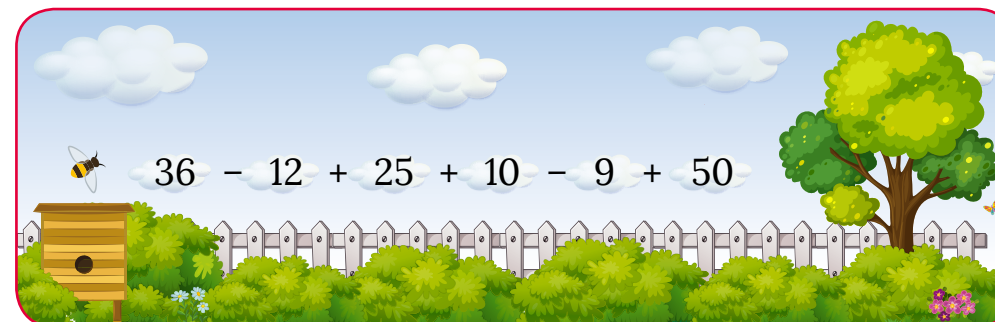
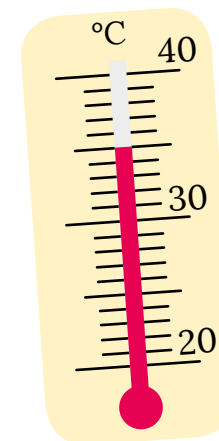
6. Назви переваги спільної роботи. Обґрунтуй свою думку.

Що об'єднує людей у спільноті?

1. Тітонька Бджуля розповіла Рудці, які роботи виконують у вулику бджоли. Розглянь малюнки та відтвори розповідь тітоньки.

2. Бджоли спільно дбають про своє потомство. Малятам потрібна постійна температура $+35^{\circ}\text{C}$. Якщо стає надто спекотно, комахи охолоджують крильцями повітря. Якщо холодно — нагрівають своїми тілами. На скільки градусів треба охолодити повітря, якщо температура піднялася до $+37^{\circ}\text{C}$?
3. Бджола-розвідниця відшукала нове місце для збирання нектару — квітучу липу. Обчисли вираз і визнач, на відстані скількох метрів від вулика розташоване дерево.

4. Спільноти яких людей ти бачиш на фото? Чи можуть ці люди належати також і до інших спільнот? До яких саме? Обґрунтуй свою думку.

5. Діти обговорювали, що об'єднує всіх українців. З чією думкою ти погоджуєшся? Чому? Доповни відповіді власними міркуваннями.

Поміркуй, чому в Мар'яни немає друзів.

Що ти можеш порадити дівчинці?

Друзі чи недруги

(за твором Василя Тибеля)

Рудка наповнювала глечики солодким нектаром і не помітила, як на квітку видряпався мурашка.

– Може, посунешся й даси поїсти? – замість привітання вимовив він.

– А з якого дива? Я перша ці квіти знайшла!

У цей час неподалік гепнувся кошлатий джмелик.

– Поглянь, Жужику, на цю нахабу!

– Та не чіпляйся до неї, хай собі їсть! На всіх вистачить, – джміль схилився над чашечкою з нектаром.

Рудка тупнула ніжкою:

– Це моя квітка!

– Проженемо її, нехай забирається! – мурашка войовниче посунув на бджілку.

– Ні, Куся, не займай дівчиська. Ходімо, нехай собі лишається сама – жаднюга!

Рудка спустилася до озера й сіла на квітку лілеї. Раптом чийсь гострі пазурі вп'ялися їй у спину. Це одна з бабок, що кружляли над водою, схопила бджілку.

– Рятуйте! Допоможіть!

Рудка вже непритомніла, коли з'явився Жужик. Він наздогнав Бабку та сильним поштовхом збив її вниз. Хижаčka не здавалася. Тут із-за куща вискочив Куся, стрибнув розбійниці на спину і вкусив.

☀ Як Рудка познайомилася зі своїми новими друзями?

Чи одразу між ними виникли приятні стосунки?

☀ Про які риси характеру свідчить вчинок Жужика?

Як сприймати тих, кого не знаєш?

1. Якими здалися Куся й Жужик бджілці під час їхньої першої зустрічі? Як ти гадаєш, чи змінилося згодом ставлення Рудки до них? Обґрунтуй свою думку.

2. Чому варто бути обачними у своїх перших судженнях? Досліди.

Візьми аркуш паперу й зроби олівцем маленький отвір у його центрі. Подивися крізь нього на того, хто поруч. Що бачиш? Чи можна побачити через цей отвір людину повністю?

Нерідко саме так ми й бачимо інших людей – ніби крізь маленький отвір. Не помічаємо всіх рис, дій, не знаємо прагнень. Тож не поспішаймо з висновками!

3. Обчисли.

$$\text{bee} + \text{bee} + \text{bee} = 30$$

$$\text{bee} + \text{bee} + \text{flower} = 26$$

$$\text{bee} + \text{flower} + \text{flower} = ?$$

4. Досліди, як маленькі необачні вчинки можуть зіпсувати приятні стосунки.

Підготуй склянку з водою, сіль, чайну ложку.

- ✳ Скуштуй воду зі склянки. Яка вона на смак? Чи приємно її пити?
- ✳ Тепер пригадай якесь неприємне слово, сказане тобою другові чи подрузі, і вкинь ложку солі в склянку. Скуштуй воду. Чи змінився її смак?
- ✳ Продовжуй згадувати прикрості, заподіяні тобою (навіть ненавмисні), і щоразу додавай у склянку ложку солі. Спробуй тепер, якою на смак стала вода. Чи приємно її пити?

Склянка з водою – це твої дружні стосунки, а сіль – маленькі прикрості, завдані другові/подрузі. Одна маленька прикрість ніби й не впливає на стосунки (ложка солі воду не надто псує), але поступово образи накопичуються і зрештою можуть зруйнувати вашу дружбу.

Нерідко ми спершу щось скажемо, а потім шкодуємо про це. Коли починаєш розмову, подумай – радість чи біль принесуть твої слова співрозмовникові. Навчися стримуватися, контролюй свої емоції. Якщо образливі слова все ж пролунали, умій вибачитися.

5. Яку властивість води використано в досліді?

Як налагоджувати гарні стосунки?

1. Рудка захотіла подружитися зі сміливим мурашкою Кусею. Вона попросила тітоньку Бджулю допомогти їй. Прочитай поради досвідченої бджоли й доповни їх власними.

Запропонуй пограти у веселу гру.

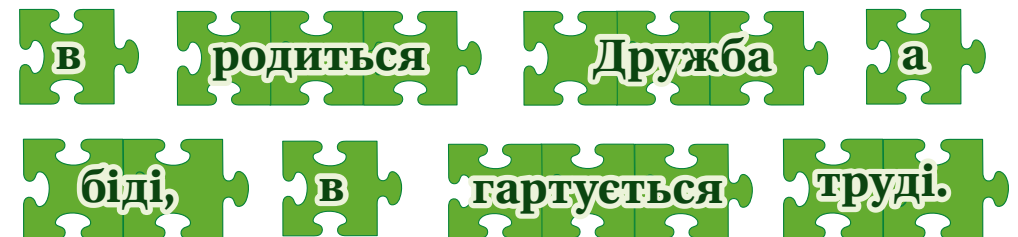
Запроси в гості.

Запропонуй допомогу.

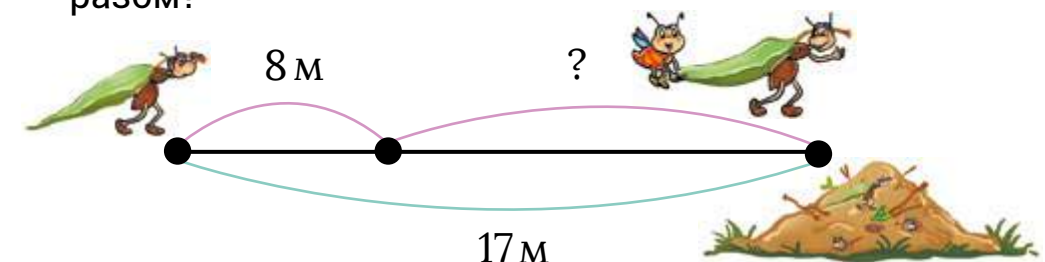

?

2. Віднови прислів'я та поясни його зміст.

3. Рудка вирішила допомогти Кусі донести листочок до мурашника. Яку відстань подолали комахи разом?

4. Як спільні ігри допомагають налагодити стосунки?

 5. Пограйте з однокласниками в настільну гру.

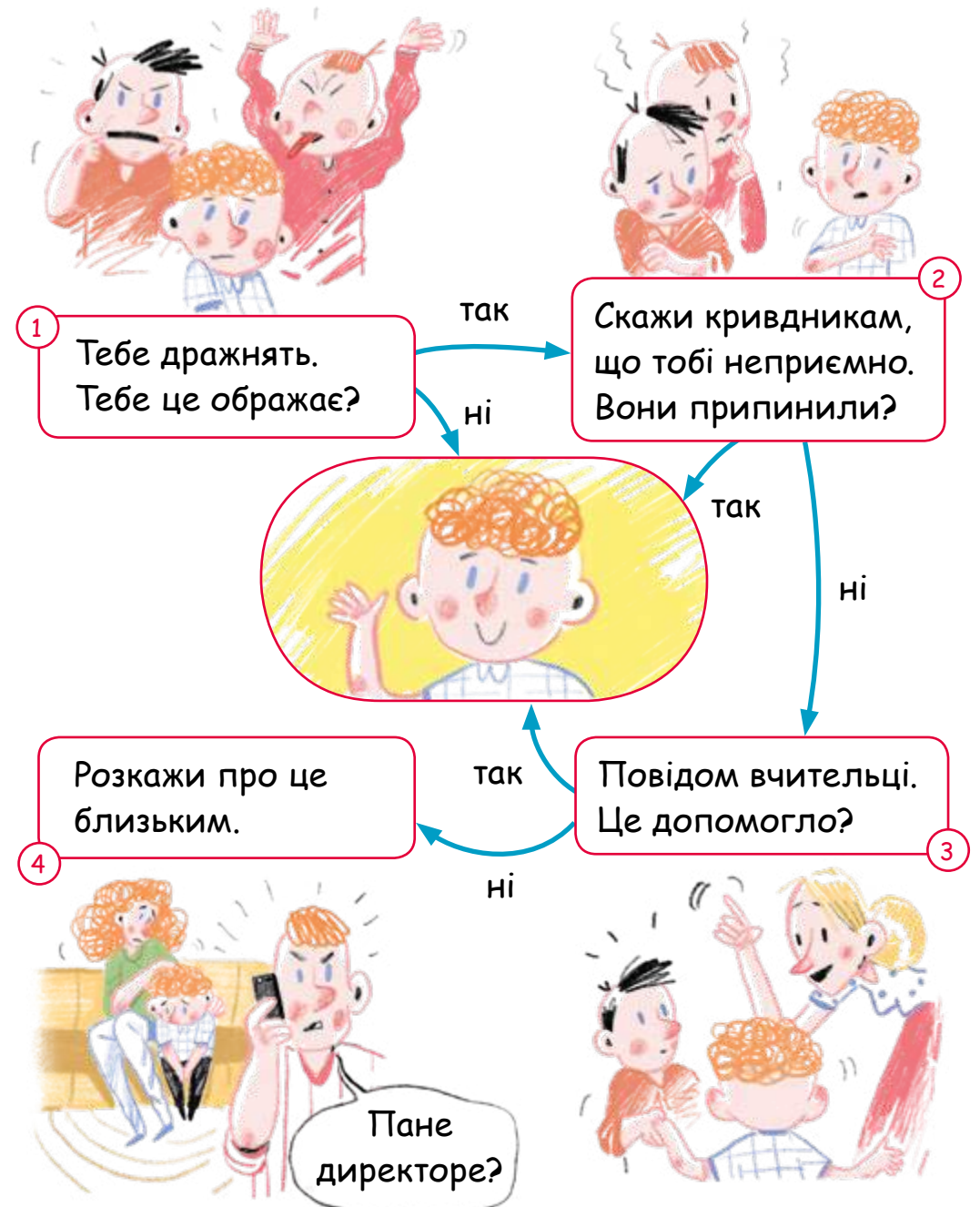
Математичні стільники

У кожного гравця є фішка свого кольору та аркуш паперу. На початку гри гравець має 5 крапель меду (це число він записує на аркуші). Фішки розставляють у довільні комірки на краю поля.

Ходять по черзі. Той, хто має зробити хід, пересуває свою фішку на сусідню комірку в будь-якому напрямку і додає чи віднімає записане в ній число від тієї кількості крапель меду, яку вже має. Гра закінчується, коли всі гравці зроблять по десять ходів. Виграє той, у кого виявиться найбільша кількість крапель меду.

6. Розглянь алгоритм, який підказує, як діяти, якщо тебе цькують чи ображають.

7. Що треба зробити, якщо ти бачиш, як ображають інших? А що – коли ти образив/образила людину?

У пошуках нового житла

(за твором Василя Тибеля)

Рудка, обтяжена ношею, зазирнула до вулика. Зазвичай у цю пору на прилітній дошці повно робочих бджіл, а зараз не було навіть вартових. Краї льотка були потрошені. У вулику панував розгардіяш. Невдовзі Рудка знайшла тітоньку Бджулю й почула її розповідь:

– Шершні напали, коли майже всі молоді бджоли вилетіли за взятком – брати з квітів нектар. На щастя, Принцеса щойно вилетіла з вулика. А шершні шукали саме її. Вони обіцяли повернутися завтра. Лети, мала, пошукай нам інше житло!

* * *

– Рудко, чого ти сумна? – Жужик торкнувся бджілки, що сиділа на квітці.

– Я шукала для нашої сім'ї нове житло, але марно, – бджілка мало не заплакала від безнадії.

Тут між пелюстками з'явилася чорна голова мурашки Кусі.

– Я знаю незаселене дупло! Там, де покинутий сад, хтось збудував багато бджолиних будиночків – ціле місто. Там є один незайнятий.

– Гайда! – посміхнувся Жужик і підхопив товариша, а Рудка підтримала Мурашку з іншого боку. Нерозлучна трійця полинула над травами до закинутого саду.

☀ Чи можна назвати Рудку героїнею? Чому?

☀ Які риси характеру допомогли молодій бджілці зробити добру справу для її спільноти?

Що я можу зробити для спільної справи?

1. Розглянь малюнок і розкажи, який внесок у виробництво меду робить кожна бджола.

2. Поміркуй, що станеться, якщо хтось із бджіл відмовиться виконувати свою роботу.

3. Досліди, наскільки важливим є кожен у спільній справі. Для цього пограйте з однокласниками у гру.

- ☀ Сядьте на стільці, розставлені по колу. Передавайте м'яч одне одному ногами, зовсім не допомагаючи руками, доки він не повернеться до першого гравця.
- ☀ Попроси когось із учасників гри вийти з кола, залишивши стілець. Знову передавайте м'яч.
- ☀ Попроси трьох-чотирьох гравців звільнити стільці в колі і спробуйте продовжити гру.

Коли передавати м'яч було легше, а коли складніше? Поясни, чому.

4. Учні 2-го класу вирішили інсценізувати епізод з "Медової казки" Василя Тибеля. Що для цього треба зробити? Доповни думки дітей, зображених на малюнку, власними міркуваннями. Як ти гадаєш, у якій послідовності слід виконувати дії? Чому?

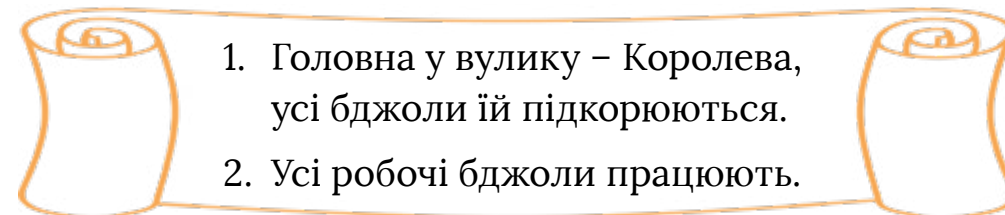
5. Підготуйте всім класом виставу за мотивами прочитаного твору.

6. Оціни власну участь в організації вистави.

- ✧ Мені дуже сподобалося брати участь у виставі, і нам все вдалося.
- ✧ Хоча було складно готувати виставу, мені хотілося робити це разом з усіма.
- ✧ Спочатку в мене не було бажання долучатися до роботи, але потім стало цікаво.
- ✧ Я отримав/отримала завдання, але мені не вдалося виконати його.

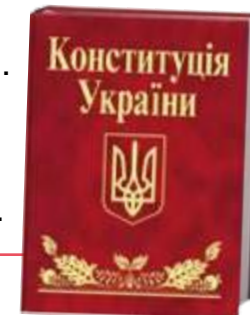
Чи може існувати спільнота без законів і правил?

1. Тітонька Бджуля розповіла Рудці про закони, які діють у бджолиному вулику. Чому, на твою думку, всі бджоли їх дотримуються?

1. Головна у вулику – Королева, усі бджоли їй підкорюються.
2. Усі робочі бджоли працюють.

2. У кожній країні є правила, яких мають дотримуватися всі громадяни. Ці правила називають законами. Чи знаєш ти, які закони діють в українському суспільстві? Розкажи.

Конституція – це Основний Закон держави.

3. Поміркуй, що відбуватиметься в суспільстві, якщо люди перестануть дотримуватися законів і правил?
4. У Конституції записані всі права українців. Прочитай деякі з них. Поясни, як ти їх розумієш.
- ✧ Усі люди є вільні й рівні у своїй гідності та правах.
 - ✧ Кожен має право на освіту.
 - ✧ Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне виявлення своїх поглядів і переконань.

5. Кожен громадянин України має певні обов'язки. Які обов'язки маєш ти? Розкажи.
6. Розшифруй повідомлення, закодоване в комірках стільника. Про який наш обов'язок нагадує бджілка Рудка?

Кожен не взимку

зо- заподі-

бов'яза- ювати

ний природі лиха

поважати шкоди

закони лісу бджо- лам

↑ ↘ ↗ ↘ ↓ ↖

7. Поміркуй, чому бджілка нагадала нам саме про цей обов'язок.
8. Відомо, що переробка 100 кг макулатури може зберегти одне дерево. Чи вдалося другокласникам врятувати життя хоча б одного дерева?

Клас	Маса зібраної макулатури
2-А	52 кг
2-Б	37 кг

Скільки ще макулатури потрібно зібрати учням?

- Прочитай комікс про те, як Сніговичок подарував друзям нову ідею.

- ☀ Чи траплялися у твоєму житті ситуації, коли хотілося б запропонувати щось нове? Розкажи.

Диво на Різдво

(за твором Василя Тибеля)

Бджілки в теплому вулику пишно святкували Різдво: повні горнятка солодких нектарів, кошики медових тістечок і різдвяного печива. Принцеса привітала всіх зі святом, а охоронці влаштували пилковий феєрверк із воскових гармат. Рудка визирнула через льоток, і їй в очі вдарило яскраве сонце.

– Та тут ніби весна! – вигукнула Рудка.

– Такого теплого Різдва я не пам'ятаю! – озвалася тітонька Бджуля.

Все навкруги було засипане білим снігом, але сонечко так пригрівало, що на горбочках він почав танути.

– Це справжнє диво! Я зможу привітати своїх друзів, – зраділа Рудка й знялася над вуликом із частуванням у лапках.

Їй вдалося зустріти Кусю, що теж вийшов погрітися на сонечку, і вони вдвох розбудили Жужика в його теплій нірці.

– Друзі, це ж диво! Це справжнє різдвяне диво, бачити вас серед зими, – радів Жужик. І вони разом частувалися різдвяним печивом і пили нектар.

☀ Як бджоли у вулику святкували Різдво? Прочитай.

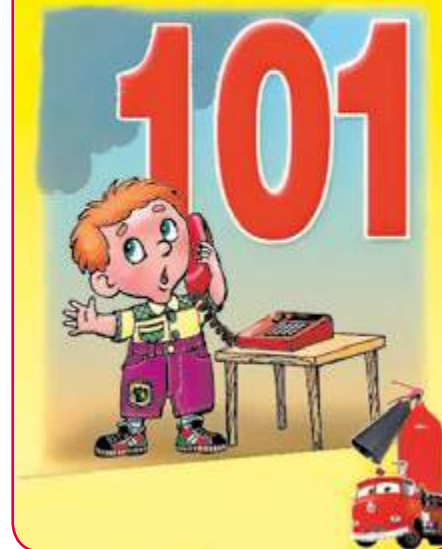
☀ Яке диво допомогло бджілці привітати друзів зі святом? Розкажи.

Хто такі герої?

1. Розглянь повідомлення, яке Жужик отримав від Рудки. Подумай, що бджілка хотіла повідомити своєму другові. Склади відповідні речення.
2. Як міг би відреагувати Жужик на таке повідомлення? Розкажи.
3. Жужик пригадав основні дії під час пожежі. А що ти робитимеш у разі небезпеки?

У РАЗІ ПОЖЕЖІ ТЕЛЕФОНУЙ

- ☀ Намагайся уникати задимлених місць.
- ☀ Не ховайся під ліжку, у шафу чи в куток.
- ☀ Рот і ніс прикрий мокрою тканиною.
- ☀ Якщо з-під дверей іде дим або вони гарячі – не відчиняй їх! Шукай інший шлях для виходу.
- ☀ Із приміщення вибирайся поповзом – унизу менше диму.
- ☀ Не користуйся ліфтом під час пожежі.

4. Чому людей, зображених на світлинах, можна назвати героями?

5. Хто для тебе є героєм чи героїнею? Підготуй розповідь про нього/неї. Скористайся планом.

Мій герой / моя героїня

- ☀ Для мене героєм/героїнею є...
- ☀ Я вважаю, що він/вона – герой/героїня, тому що...
- ☀ Якби я був/була на його/її місці, то...
- ☀ Я пишаюся ним/нею, тому що...

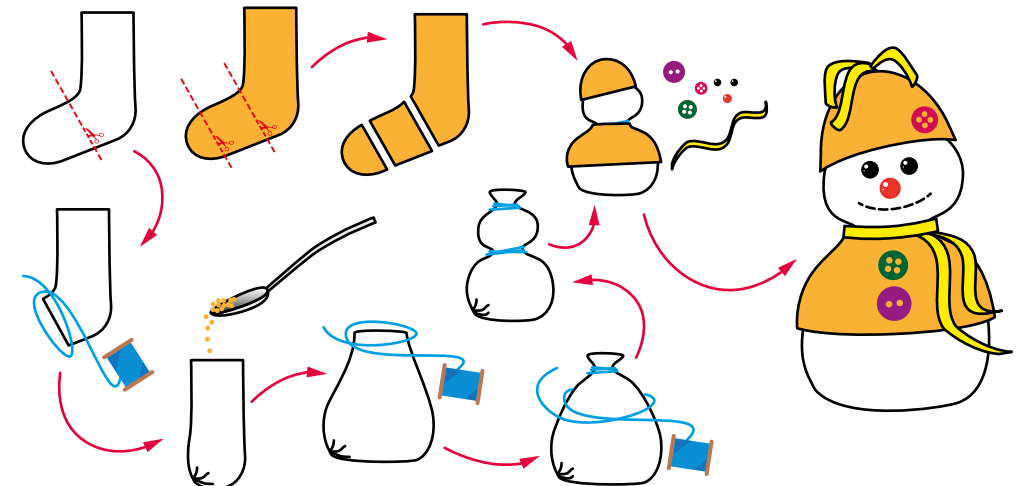
Як протидіяти негідним учинкам?

1. Розглянь малюнок, на якому бджілки **кепкують** зі своєї приятельки. Як ти гадаєш, що могло стати приводом? Склади розповідь за поданими запитаннями.

- ☀ Що відбулося раніше?
- ☀ Що відбувається зараз?
- ☀ Що відбудеться за кілька днів?

2. Поміркуй, що може відчувати бджілка, коли над нею насміхаються. Що в такій ситуації відчував/відчувала би ти?
3. Чи любиш ти іноді покепкувати з друзів? Як ти гадаєш, чи всі твої жарти їм подобаються? Наведи приклади добрих жартів і злих. У чому різниця?
4. Підготуйся до зимових свят. Зроби зі шкарпетки кумедного сніговичка.

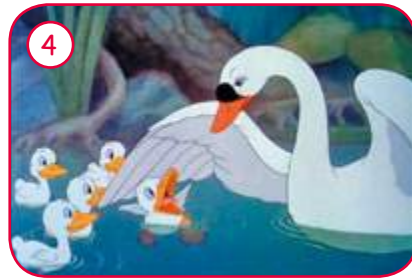

5. Малі бджоленята ніколи не бачили зими, тож бджола-вихователька розповіла їм про ознаки цієї пори року. Інсценізуйте можливий діалог між комахами.

6. Розгляньте зимовий колаж, який створила маленька бджілка. У чому вона помилилася?

7. Навчаючи бджоленят поважати одне одного, бджілка-вихователька розповіла казку про гідке каченя. Пригадай її.

8. Поміркуй, як могли б розвинутися події в казці, якби хтось став на захист маленького каченяти? Склади і розкажи казку зі зміненим сюжетом.

- Розглянь комікс про Данилка та його сестричку.

- ✧ Поміркуй, чому Миколай приніс Данилкові подарунок. Знайди три добрі вчинки хлопчика.

Перевір себе

1. Наприкінці року другокласники обговорювали новорічні плани. Святкові ідеї записали в таблицю та провели опитування, хто яку з пропозицій підтримує.

Пропозиція	Так	Ні
Прикрасити клас	28	2
Написати привітання одне одному	30	0
Влаштувати карнавал	19	11
Зробити подарунки одне одному	26	4
Піти на новорічну виставу до театру	29	1

Сформулюй запитання, використовуючи інформацію з таблиці. Постав його однокласникам і послухай відповіді.

2. Іринка показала новорічні прикраси, які виготовила сама. Зроби й ти одну з цих іграшок.

3. Аня запропонувала поставити в класі ялинку і прикрасити її новорічними іграшками. Між дітьми виникла суперечка: ставити справжню ялинку чи штучну. А який вибір зробив/зробила би ти? Чому?
4. Батьки подарували другокласникам ялинку в горщику. Як ти вважаєш, про що треба подбати, щоб ялинка не загинула під час канікул? Скористайся малюнками-підказками.

5. Віднови вислів. Поясни, як ти його розумієш.

Хвойні

легені

планети.

ліси

6. Надійка та Борис побачили афішу новорічної вистави в Театрі юного глядача. Як ти гадаєш, про що може бути ця вистава?

Театр юного глядача

Медовий Новий рік

За казкою Василя Тибеля

29 грудня
Початок о 13:00

7. Як ти думаєш, за якою казкою створена ця вистава? Пригадай назву казки та імена головних героїв.
8. Степан пригадав, що робочі бджоли мають різні "професії". Назви, які саме.

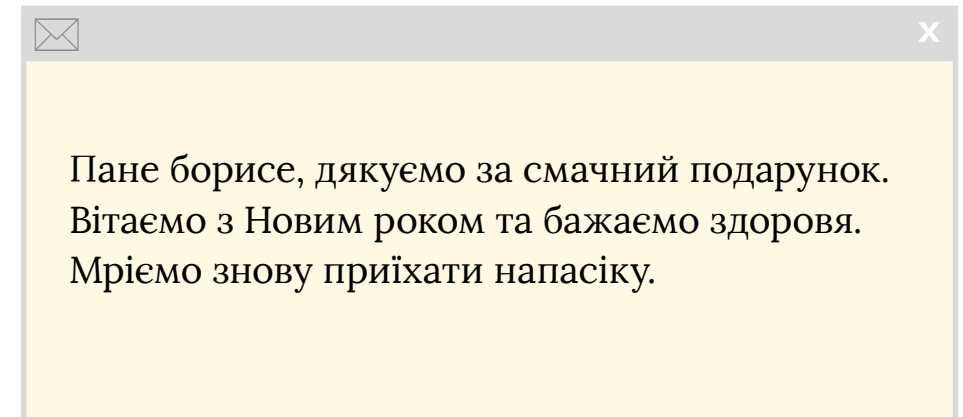
9. Дідусь Андрійка запросив школярів на свою пасіку в Карпатах. Він подарував дітям баночку хвойного меду, який бджоли виготовили з липкої рідини, що виділяється на голочках ялинки. А ще дідусь Борис запропонував їм задачу. Розв'яжи її.

За 2 тижні бджолина сім'я збирала 10 кг хвойного меду. Порахуй, скільки такого меду збере бджолина сім'я за 4 тижні.

$$\text{баночка} + \text{баночка} = 10$$

$$\text{баночка} + \text{баночка} + \text{баночка} + \text{баночка} = ?$$

10. Повернувшись додому, друзі Андрійка надіслали дідусю Борису електронне повідомлення. Але припустилися трьох помилок. Знайди їх.

11. Вероніці на телефон надійшло повідомлення з пропозицією надіслати СМС на короткий номер, щоб отримати новорічний подарунок. Як слід відреагувати дівчинці? Обґрунтуй свою думку.

